

Zagubione i znalezione: grobowce megalityczne kultury pucharów lejkowatych w krajobrazie kulturowym i przyrodniczym Wielkopolski

Obszar dorzecza środkowej Warty prezentuje znaczną kumulację pozostałości osadniczych kultury pucharów lejkowatych (dalej KPL), będących odzwierciedleniem ok. 1500 letniego okresu rozwoju tej społeczności w regionie. W opisywanej przestrzeni ulokować można początkowe wyznaczniki istotnych przemian społeczno-kulturowych mających wpływ na obraz całej grupy wschodniej KPL. Za takie uznać można z pewnością procesy, których przejawem jest powstanie stylu *wióreckiego* i *lubońskiego* obrazującego dwa istotnie „przełomy” cywilizacyjne w obrębie omawianej społeczności, dotyczące jednego z podstawowych wyznaczników „pakietu” pucharowego. Kolejnym takim wyznacznikiem spajającym znacznie przecież zróżnicowane lokalnie, grupy europejskiej KPL jest obrządek pogrzebowy związany ze wznoszeniem monumentalnych grobowców bezkomorowych. Aż do niedawna stan rozpoznania obszaru Wielkopolski nie pozwalał na włączenie go do kręgu rozważań nad „megalityzmem” KPL. Tworzyło to zastanawiający obraz rozległej ekumeny osadniczej zlokalizowanej w dorzeczu środkowej Warty, ilustrowanej przez przynajmniej 3000 znanych stanowisk tej kultury, ulokowanych w strefie krzyżowania się wpływów z aglomeracji sąsiednich, jednak prawie całkowicie pozbawionej źródeł z zakresu tematyki funeralnej. Konfrontacja tego stanu wiedzy z obecnym rozpoznaniem zagadnień budowy megalitycznych w regionach sąsiednich, stanowiła trudną do interpretacji przestrzeń „pustkowiec” megalitycznego, otoczonego przez rozpoznane skupiska tych konstrukcji na obszarze: Niemiec Środkowych, Pomorza, Kujaw, Dolnego Śląska i Małopolski.

Absencję konstrukcji megalitycznych na obszarze Wielkopolski, próbowano dotychczas łączyć z ich funkcją alimentacyjną – konstytuującą prawo do określonej przestrzeni. Ich nieobecność miał wskazywać, na brak potrzeby legitymizowania takiego prawa i w konsekwencji na mezolityczne – lokalne korzenie KPL.

Niedawne odkrycie cmentarzyska megalitycznego w miejscowości Sobota pow. Poznań, znacząco zmienia tą perspektywę, a badania wstępne przeprowadzone w ramach przygotowania przedkładanego projektu, wskazują, że nasza dotychczasowa wiedza z zakresu zjawisk megalityzmu w Wielkopolsce pozostaje w strefie znacznego niedoszacowania.

Koncepcja przedkładanego projektu oferuje realizację pięciu zadań badawczych, które ściśle powiązane są ze szczegółowymi celami projektu: **Zadanie badawcze 1** Rozpoznanie grobowców megalitycznych w dorzeczu środkowej Warty. Zadanie ma na celu systematyczny przegląd danych LIDAR w celu wskazania dalszych potencjalnych konstrukcji megalitycznych. Następnym krokiem po wykryciu takich struktur będzie ich weryfikacja metodą badań nieinwazyjnych (magnetometria) i inwazyjnych (wiercenia). **Zadanie badawcze 2. Badania wykopaliskowe grobowca megalitycznego.** Badania będą ukierunkowane na rozpoznanie jednej, wybranej konstrukcji megalitycznej, która prezentować będzie najlepsze perspektywy min. stan zachowania i dostępność do prowadzenia prac terenowych. **Zadanie badawcze 3. Próba oceny zróżnicowania nasilenia antropopresji i jej zapisu w środowisku przyrodniczym zlewni Środkowej Warty.** W ramach tego zadania badawczego planuje się pozyskać dwa rdzenie z obszarów podmokłych zlokalizowanych w pobliżu cmentarzyska megalitycznego, na zapleczu dużego skupiska osadniczego KPL. **Zadanie badawcze 4. Krajobraz kulturowy zlewni środkowej Warty w późnym neolicie i wczesnym eneolicie.** Za pomocą analiz GIS zakłada się wizualizację wybranych aspektów preferencji lokalizacji cmentarzysk i osad KPL. **Zadanie badawcze 5. Upowszechnianie wyników badań.**

Działania zaproponowanych w tym projekcie pozwolą w sposób właściwy ocenić rolę badanego regionu w transmisji wzorców kulturowych tworzących obraz kulturowy Niziny Środkowoeuropejskiej w pierwszej połowie IV tys. BC. Celem projektu jest próba rozpoznania obrzędowości megalitycznej KPL na obszarze dorzecza środkowej Warty oraz osadzenia tych zabiegów w strefie krajobrazu kulturowego i naturalnego.